

OS KOMMUNE

PLAN FOR ET TRYGT OG GODT PSYKOSOSIALT BARNEHAGEMILJØ I OS KOMMUNALE BARNEHAGE

Avdeling Os og Dalsbygda

Sist revidert 30. april 2021

Innholdsfortegnelse

INNLEDNING	3
<i>Lovgrunnlag for retten til et oppvekst – og læringsmiljø uten mobbing og krenkelseser</i>	3
<i>Handlingsplanens hensikt og mål</i>	4
DEFINISJONER	5
<i>HVA ER KRENKELSER</i>	5
<i>HVA ER MOBBING?</i>	5
<i>NULLTOLERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID</i>	6
HVORDAN FOREBYGGE MOBBING OG KRENKELSER?	7
<i>Plikt til forebyggende arbeid</i>	7
<i>SOSIAL KOMPETANSE</i>	8
<i>SPRÅKLIG KOMPETANSE</i>	8
<i>VOKSENROLLEN</i>	8
<i>HVA KAN FORELDRE / FORESATTE BIDRA MED FOR Å FOREBYGGE MOBBING?</i>	9
AKTIVITETSPLIKTEN DER BARN IKKE HAR ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ	9
<i>aktivitetsplikt</i>	10
HVORDAN AVDEKKE MOBBING OG KRENKELSER?	10
<i>PLIKT TIL Å FØLGE MED</i>	11
<i>PLIKT TIL Å MELDE FRA</i>	12
<i>PLIKT TIL Å UNDERSØKE</i>	12
<i>PLIKT TIL Å SETTE INN TILTAK</i>	13
<i>PLIKT TIL Å UTARBEIDE EN SKRIFTLIG PLAN</i>	14
<i>SKJERPET AKTIVITETSPLIKT HVIS EN ANSATT I BARNEHAGEN KRENKER ET BARN</i>	15
<i>SYSTEMATISK ARBEID</i>	15
PROSEDYRER NÅR MOBBING OG KRENKELSER OPPSTÅR	16
OVERGANG TIL NY AVDELING / SKOLEN	17
VEDLEGG	18
<i>TILTAKSPLAN NÅR MOBBING OG KRENKELSER SKJER</i>	18
<i>REFERAT FRA MØTE VEDRØRENDE MOBBING OG KRENKING I BARNEHAGEN</i>	20
<i>SJEKKLISTE 1: ANGÅENDE VOKSNES FORHOLD TIL BARN</i>	21
<i>SJEKKLISTE 2: ANGÅENDE BARNAS MILJØ I BARNEHAGEN</i>	22
<i>SKJEMA: OBSERVASJON/KARTLEGGINGSLOGG</i>	23

INNLEDNING.

Et godt psykososialt miljø er avgjørende for barns læring og trivsel. Mobbing og krenkelser i barnehagen kan være vanskelig å avdekke, men forskning viser at et bevisst personale som har høy relasjonskompetanse evner både å avdekke og forebygge mobbing.

Barnehageloven stiller klare forventninger til barnehagens forpliktelser til å skape et trygt og godt fysisk og psykososialt læringsmiljø for barn. Barnehagen skal være en helsefremmende og forebyggende arena og skal handle raskt og ta de grep som er nødvendige for å forhindre og stoppe mobbing og mobbelignende atferd.

Viktige lovendringer i barnehageloven tredde i kraft 01.01.2021, og gjelder følgende:

- Krav om nulltoleranse mot krenkelser
- Plikt til å gripe inn mot krenkelser
- Plikt til å arbeide forebyggende med barnehagemiljøet
- Aktivitetsplikt der barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø
- Lovfesting av prinsippet om barnets beste
- En endring i barns rett til å bli hørt
- Internkontroll i barnehagene

Os kommunes plan for et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø er et verktøy for alle barnehager i arbeidet med å forebygge og forhindre krenkende ord og handlinger i barnehagen, samt for å oppfylle aktivitetsplikten der barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

LOVGRUNNLAG FOR RETTEN TIL ET OPPVEKST – OG LÆRINGSMILJØ UTEN MOBBING OG KRENKELSER

I barnehageloven § 1 står det:

«Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.»

Rammeplanen utdyper personalets ansvar for barnets omsorgs – og læringsmiljø og for å fremme positive handlinger som motvirker avvising, mobbing og vold.

Denne planen er utarbeidet av ledelsen i Os barnehagene. Den skal gjennomgås i samarbeidsutvalget og med resten av personalgruppa. Planen skal deles ut til alle foreldre / foresatte.

Planen skal brukes i det daglige arbeidet, og i det forebyggende arbeidet samt hvis det oppdages tilfeller av mobbing i barnehagen.

Forskrift om miljørettet helsevern i barnehager og skoler mv. har som formål å bidra til at miljøet i barnehagen fremmer helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold, samt forebygge sykdom og skade. Forskriften § 12 stiller krav til at «virksomheten skal fremme trivsel og gode psykososiale forhold.»

Planen skal revideres årlig og ligge i kommunens kvalitetssystem, Compilo. Det skal være årlig gjennomgang på det første personalmøtet på høsten, etter oppstart.

Planen er bevisst, forpliktende og et godt redskap for aktiv og rask handling i barnehagens hverdag.

HANDLINGSPLANENS HENSIKT OG MÅL

Mål
Sikre at alle barn har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

Endringer i barnehageloven

I nytt kapittel 8 i barnehageloven om psykososialt barnehagemiljø, som tredde i kraft 01.01.2021, lovfestes følgende:

- § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid
- § 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)
- § 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker barn

Plikten til å «gripe inn» etter § 41 er knyttet til krenkelser som den ansatte selv er vitne til, og som fortsatt pågår. Aktivitetsplikten etter §§ 42 og 43 er knyttet til spørsmål om barnet har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

DEFINISJONER

Det psykososiale miljøet i barnehagen består av psykologiske og sosiale forhold, og samspillet mellom dem. Psykososial helse forbindes med opplevelser av trygghet, mestring, nærhet og livsglede. Tilhørighet og trygghet er avgjørende faktorer for små barns naturlige utvikling, og disse Begrepet mobbeatferd blir brukt om barnehagebarns negative handlinger overfor hverandre. Barna prøver seg fram med ulike sosiale strategier. Begynnende mobbeatferd kan føre til etablerte sosiale mønstre hvor det foregår mobbing også blant små barn.

Personalet skal forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre. Krenkelser kan være direkte ord og handlinger, men også baksnakking, utfrysing, ryktespredning eller andre handlinger som gjør at barn opplever utrygghet, ubehag eller ikke føler seg inkludert i fellesskapet. Det kan være både barn og voksne som krenker.

HVA ER KRENKELSER

Krenkelsesbegrepet er objektivt i den forstand at det må bero på en helhetlig vurdering om noe er en krenkelse, ikke bare det enkelte barns opplevelse. Det vil likevel ikke nødvendigvis være en lik terskel for alle barn. For eksempel kan barnas alder ha betydning for hvilke handlinger og ytringer som anses å være krenkende.

Hva som er krenkelser, og hvor grensen går mellom krenkelser og uskyldig fleip, ubetenksom atferd eller irettesetting, krever diskusjon. Barnehagene bør diskutere grensen mellom hva som er en krenkelse og hva som er kritikk, uenighet eller grensesetting som et barn bør tåle.

Mobbing defineres på ulike måter, og forståelsen av begrepet er under utvikling. Forskning knyttet til barnehagebarn har gitt dekket i stabile, positive relasjoner med andre barn og voksne.

HVA ER MOBBING?

Mobbing er når en person(er) gjentatte ganger plager et eller flere offer, over tid, og når det er et skjevt maktforhold mellom de som mobber og de som blir mobbet.

Mobbingen kan arte seg som fysisk / psykisk plaging, erting, trusler, negativ omtale / tiltale og/ eller ignorering / utestenging over tid.

Det er ikke mobbing ved vilkårlig erting, enkeltepisoder med konflikter eller utestenging. Dette er noe som kan forekomme i barns lek, og som vi prøver å ordne opp i etter hvert og uten problem for noen av partene.

Det kan være vanskelig å skille mellom erting og mobbing, men det er helt klart at erting som foregår over tid, er mobbing. Når mobbing oppstår, er det viktig at personalet skiller mellom person og handling.

DET ER BARNETS HANDLING SOM ER UAKSEPTABEL.

NULLTOLERANSE OG FOREBYGGENDE ARBEID

Barnehageloven § 41: Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

I dette arbeidet er det viktig å ha en handlingsplan for hvordan man skal håndtere mobbing og krenkelser hvis det oppstår. Det er viktig å ha fokus på det forebyggende arbeidet. Når personalet har kompetanse på forebygging, klarer de lettere å fange opp mobbing på et tidlig tidspunkt.

HOVEDMÅL: BARNEHAGENE I OS KOMMUNE HAR NULLTOLERANSE FOR MOBBING, UTESTENGNING, TRAKASSERING, DISKRIMINERING OG ANDRE KRENKELSER

Mål for barna:

- Barn skal oppleve trygghet, glede og mestring i barnehagen
- Barn skal føle seg sett, hørt og verdsatt i barnehagen
- Barn skal oppleve at de har venner i barnehagen
- Barn skal oppleve at de får hjelp og støtte av voksne når de trenger det
- Barn skal oppleve at de er en del av fellesskapet

Mål for personalet:

- Vi må være nær nok til å se og høre
- Vi må være aktive, varme og engasjerte
- Vi må bry oss
- Vi må ha kompetanse om hvordan vi kan forebygge mobbing
- Vi må ha kompetanse på hvordan vi avdekker og setter i gang tiltak hvis mobbing oppstår
- Vi må gjøre oss kjent med innholdet i denne planen
- Vi må ha et tett samarbeid med foreldre / foresatte

Plikt til å gripe inn for å hindre krenkelser

- Alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn utsettes for krenkelser.
- Krenkelsesbegrepet er objektivt.
- Gjelder der en ansatt selv ser at et barn blir utsatt for en krenkelse.
- Handlingen er rettet mot en situasjon som pågår der og da.
- Kan for eksempel være å stanse, korrigere eller veilede barn som krenker andre barn.
- Skal gjøres på en måte som ikke er stigmatiserende for barna, og som ivaretar alle de involverte barna på en god måte.

HVORDAN FOREBYGGE MOBBING OG KRENKELSER?

PLIKT TIL FOREBYGGENDE ARBEID

- Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.
- Løfte fram det forebyggende arbeidet i loven.
- Målet er å unngå situasjoner der aktivitetsplikten inntreffer.
- I rammeplanen stilles det allerede flere krav til barnehagen som handler om å fremme et godt barnehagemiljø.

Utdypende forklaringer til § 41

Begrepet krenkelse skal forstås på samme måte som på skolefeltet og forståelsen som er lagt til grunn i NOU 2019:23 *Ny opplæringslov*.

Krenkelsesbegrepet i denne bestemmelsen er **objektivt** i den forstand at det må bero på en helhetlig vurdering om noe er en krenkelse, ikke bare på det enkelte barns opplevelse

De ansatte alltid en aktivitetsplikt etter § 42 dersom barnet selv opplever å ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn

Første ledd andre punktum innebærer at **alle** som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser. Plikten gjelder for alle som arbeider i barnehagen.

Barnehagen skal forebygge tilfeller

Andre ledd inneholder et krav om **kontinuerlig forebyggende arbeid**. Barnehagen skal arbeide for å fremme faktorer som gir et positivt psykososialt barnehagemiljø for barna. Å ha et trygt og godt barnehagemiljø innebærer at barna skal ha et barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel, lek og læring. Det avgjørende for vurderingen er hvordan barna opplever å ha det mens de er i barnehagen.

Mobbing og krenkelser inngår som tema på avdelingsmøter, personalmøter og planleggingsdager i barnehagen.

Barnehagen har et system for observasjon og refleksjon. Å jobbe med forebyggende faktorer, handler blant annet om å jobbe med sosial og språklig kompetanse, voksenrollen og observasjoner.

SOSIAL KOMPETANSE

I Rammeplanen står det at sosial kompetanse er en forutsetning for å fungere godt sammen med andre og omfatter ferdigheter, kunnskaper og holdninger som utvikles gjennom sosialt samspill. Denne kompetansen er viktig for at barn skal lykkes og trives, og for at de skal bli verdsatt som venn og likeverdig deltaker i spillet med andre barn. Et barn som samhandler godt med andre, kan tilpasse seg fellesskapet og være en synlig deltaker som hevder sin plass.

Barnehagen skal legge til rette for utvikling av vennskap og sosialt fellesskap. Barnas selvfølelse skal støttes, samtidig som de skal få hjelp til å mestre balansen mellom å ivareta egne behov, og det å ta hensyn til andres behov.

SPRÅKLIG KOMPETANSE

Å kunne sette ord på egne tanker, hendelser og følelser, er en svært viktig del av den språklige kompetansen. Barn trenger støtte fra voksne som de kan undre seg sammen med.

Barn kan da «vende blikket innover» og kjenne etter hvordan de selv opplever ulike situasjoner. Dette er nødvendig for barn som mobber og barn som blir mobbet.

VOKSENROLLEN

I heftet «Mobbing i barnehagen», utgitt av Barne- og familiedepartementet, er det presisert at aktive voksne bidrar til å skape personlige, varme og inkluderende miljøer og relasjoner i barnehagen.

Barn trenger voksne som:

- er gode rollemodeller
- er anerkjennende og støttende. Det betyr at alle blir lagt merke til og får positiv oppmerksomhet
- tar alle barns forklaringer på alvor i konflikter som oppstår
- tar initiativ til, snakker med og finner på ting
- har tålmodighet til å følge opp hvert enkelt barn
- har bevissthet om forskjellen på humor og ironi
- bidrar til et inkluderende miljø som er preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse og varme

- bidrar til at samspillet mellom barna er preget av likeverdighet
- bidrar til en trygg og avslappende tone som er preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede over hverandres mestring
- skaper et godt miljø som gir rom for prøving og feiling
- legger til rette for at barn skal få si sin mening og bli hørt hver dag
- informerer foreldre / foresatte om handlingsplanen hver høst

HVA KAN FORELDRE / FORESATTE BIDRA MED FOR Å FOREBYGGE MOBBING?

Som foreldre / foresatte er det viktig å være bevisst på i hvor stor grad du påvirker egne barn med hva du sier og med dine holdninger. Hvis mange barn har lært av sine foreldre / foresatte å være åpne og positive i møte med andre, vil dette bidra til å skape et godt miljø både for de sårbare barna og de andre («Den ene», Unicef)

Barn trenger foreldre / foresatte som:

- ✚ sier «hei» til alle barn og voksne i barnehagen (prøv å lær deg flest mulig navn)
- ✚ gir plass til en ekstra rundt middagsbordet
- ✚ tar initiativ til sosialt samvær med andre familier og barnehagevenner på fritiden
- ✚ snakker positivt om andres barn og foreldre / foresatte
- ✚ er interessert i barnas tanker, følelser og interesser
- ✚ oppmuntrer barnet til å ta de svakes / utsattes parti
- ✚ setter grenser på en vennlig og positiv måte

AKTIVITETSPLIKTEN DER BARN IKKE HAR ET TRYGT OG GODT BARNEHAGEMILJØ

Barnehageloven § 42: Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

- (1) Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.
- (2) Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.
- (3) Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.
- (4) Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv

har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

(5) Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

AKTIVITETSPLIKT

Aktivitetsplikten skal bidra til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Aktivitetsplikten inneholder fire delplikter og krav til dokumentasjon:

Delplikter	Ansvarlig
Plikt til å følge med	Alle som arbeider i barnehagen
Plikt til å melde fra til styrer og eventuelt eier	Alle som arbeider i barnehagen
Plikt til å undersøke	Barnehagen
Plikt til å sette inn tiltak	Barnehagen
Plikt til å utarbeide en skriftlig plan	Barnehagen

HVORDAN AVDEKKE MOBBING OG KRENKELSER?

Det er ALLTID de voksne som har ansvar for å avdekke og forebygge mobbing og krenkelser. Det er når de voksne (foreldre / foresatte og barnehageansatte) er sammen med barna at de oppdager hva som foregår mellom barna.

Dan Olweus (psykolog og forsker) kommer med følgende råd når vi voksne har oppdaget mobbing

og trakassering mellom barn:

1. Grip inn: Ikke gå forbi barn som plager hverandre, da tror den som blir plaget eller mobbet at du aksepterer denne type atferd. Ikke spør hva som har skjedd, men sett konkrete ord på det du faktisk har sett.
2. Si til barna at dette ikke er akseptabelt: snakk direkte til barna og møt blikket deres. Ikke vær emosjonell, men vær nøytral i ditt budskap. Vær tydelig!
3. Vær en voksen som barna vet at bryr seg. Den som blir plaget eller mobbet og den som plager eller mobber, trenger en sterk og tydelig voksen som støtter og sier fra.

Samarbeid for et godt barnehagemiljø innebærer:

- Systematisk observasjon av og refleksjon rundt enkeltbarn og barnegrupper.
- Systematisk observasjon av og refleksjon rundt egen praksis.
- At det brukes tid i ulike møtefora til å snakke om og reflektere over voksenrollen i lys av grunnleggende verdier og ny kunnskap.
- Jevnlig refleksjon rundt faglige og etiske problemstillinger.
- Heve personalets kompetanse på nyere forskning om mobbing.

Hele personalet har et ansvar i møte med kolleger som krenker barn. De har et ansvar for å si ifra, stoppe det som skjer og beskytte barn. Styrer har det overordnede ansvar for å veilede personalet, og sørge for at det er rutiner for oppfølging slik at barna blir beskyttet. Alle ansatte har ansvar for å gripe inn og tenke mer på barnas rett til beskyttelse fra voksne som krenker, enn på kollegiale problemstillinger. For å få til dette er det viktig at barnehagen arbeider aktivt med tilbakemeldingskultur.

Vurderingen av om et barn har et trygt og godt barnehagemiljø skal bygge på den virkningen barnehagemiljøet faktisk har på det enkelte barnet eller barna i barnegruppen. Noen barn kan ha en særskilt sårbarhet som gjør dem mer utsatt for å komme i en situasjon der de ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Slik sårbarhet kan være knyttet til f eks barnets funksjonsevne, atferdsvansker, eller forhold i barnets familie- eller hjemmesituasjon.

Det er **barnets egen opplevelse** som skal legges til grunn når barnehagen skal ta stilling til om barnet har et trygt og godt barnehagemiljø. Hvis et barn eller foreldrene gir uttrykk for det, skal barnehagen legge dette til grunn. Det kan også være at barnehagens egne undersøkelser viser at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

PLIKT TIL Å FØLGE MED

- Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det.
- Omfatter alle voksne som jobber eller yter tjenester i barnehagen, men omfanget varierer ut fra oppgaver og rolle.

Første ledd pålegger alle som arbeider i barnehagen plikt til å **følge med** på hvordan barna i barnehagen har det. Dette innebærer en plikt for den enkelte til å være årvåken og aktivt observere hvordan barna agerer hver for seg og se imellom. At alle ansatte følger med, er en nødvendig forutsetning for at de skal få mistanke om eller kjennskap til at ett eller flere barn ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Plikten gjelder for **alle som arbeider i barnehagen**. Personkretsen omfatter alle som har et ansettelsesforhold til barnehagen, uavhengig av om det er fulltid eller deltid, fast eller midlertidig, kort- eller langvarig

PLIKT TIL Å MELDE FRA

- Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Å ha en mistanke vil si at man er usikker på om ett barn, eller flere barn, har det trygt og godt.
- At et barn gir uttrykk for at han eller hun ikke opplever at det er trygt og godt i barnehagen, oppfyller kravet til at den ansatte har kjennskap.
- Melde fra så raskt som det er rimelig å forvente.
- Styrer er ansvarlig for at barnehagen håndterer og følger opp slike meldinger på en forsvarlig måte.
- Styrer skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Andre ledd pålegger alle ansatte som arbeider i barnehagen en plikt til å **melde fra til styrer** om enhver mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

- Terskelen skal være lav.
- Mistanken henger sammen med hvordan man følger med, og kan for eksempel basere seg på observasjoner av barna.

Andre ledd, andre punkt pålegger styrer en plikt til å **melde fra til barnehageeier** i alvorlige tilfeller. Hensikten med meldingen er å gjøre de som er ansvarlig for virksomheten kjent med saken.

Hva som er et **alvorlig tilfelle**, vil være en skjønnsmessig vurdering. Eksempler på alvorlige tilfeller er:

- Saker som er særlig voldelige
- Hvis flere barn er involvert i mobbing eller utestengelse av et barn
- Krenkelsene har pågått over lang tid, uten at barnehagen har klart å løse saken

PLIKT TIL Å UNDERSØKE

- Når det er meldt om mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Vid forståelse til grunn ved vurderingen av om barn har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Plikten gjelder selv om årsaken til at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø skyldes forhold eller hendelser som har skjedd utenfor barnehagen eller tilbake i tid.

- Barnehagen må gjøre de undersøkelsene som med rimelighet kan forventes.
- Målet er å få nok informasjon til å kunne vurdere om barnehagen må sette inn tiltak, og i tilfelle hva slags tiltak den skal sette inn.
- Hvor langt undersøkelsesplikten strekker seg, er avhengig av den konkrete situasjonen.

Tredje ledd omhandler barnehagens plikt til å **undersøke**. Det er gjennom å undersøke at barnehagen kan avdekke. Plikten til å undersøke gjelder ved mistanke om, eller kjennskap til, at et enkeltbarn eller flere barn i en barnegruppe ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Terskelen skal være lav.

Barn som **sier ifra** skal bli tatt på alvor når de forteller om det. At barnet «sier ifra» må tolkes vidt. Det er tilstrekkelig at et barn forteller at hun eller han utsettes for noe som er leit eller vanskelig eller at han eller hun mistrives. Barn har etter barnekonvensjonen artikkel 12, Grunnloven § 104 og barnehageloven § 3 rett til å bli hørt.

PLIKT TIL Å SETTE INN TILTAK

- Når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
- Tiltakene skal være egnede og velges ut fra en konkret og faglig vurdering.
- Tiltakene må evalueres og eventuelt justeres underveis.
- Plikten til å sette inn tiltak løper så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, men aktivitetsplikten er oppfylt så lenge barnehagen gjør alt som med rimelighet kan forventes for at barnet skal kunne ha et trygt og godt barnehagemiljø.

Fjerde ledd innebærer en plikt til å **undersøke** saken og sette inn **egnede tiltak** dersom et barn eller foreldrene sier fra om at barnet ikke har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Det skal ikke stilles strenge krav til hva det er å «si fra». Det er barnehagens ansvar å fange opp.

At tiltakene skal være **«egnede»**, innebærer for det første at de må være lovlige. Dvs. at de ikke krever lovhjemmel eller at de har lovhjemmel. Tiltakene kan for eksempel ikke innebære tvang og makt overfor et barn. For det andre må tiltakene føre til at barnet eller barna får et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Tiltakene må tilpasses den konkrete saken. Tiltak skal settes inn både i situasjoner som gjelder enkeltbarn og i situasjoner der flere barn i en barnegruppe ikke har det trygt og godt.

Tiltakene må evalueres og eventuelt justeres underveis.

- Samtale med barn eller voksne som er involvert og følge opp med adekvate tiltak.
- Involvere aktuelle foreldre. Barn og foreldre kan også komme med forslag til tiltak.
- Personalet informeres og er ekstra tett på barna en tid.
- Følge opp de tiltakene som er iverksatt.
- Oppfølgingssamtaler med involverte barn, foreldre og ansatte.

Når er barnehagens aktivitetsplikt oppfylt?

Aktivitetsplikten varer så lenge barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. En praktisk konsekvens av dette er at hvis tiltakene ikke har fungert etter hensikten, må barnehagen fortsette arbeidet og sette inn andre tiltak. Plikten til å sette inn tiltak, omfatter også en plikt til å evaluere og eventuelt justere tiltakene underveis.

At plikten gjelder «**så langt det finnes egnede tiltak**» barnehagen kan sette inn, innebærer at barnehagen må aktivt søke etter mulige og egnede tiltak.

Barnets beste og retten til å bli hørt

Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn når barnehagen skal ta beslutninger som berører barn, jf. barnehageloven § 3 fjerde ledd. Hensynet til barnets beste er en rettighet, et grunnleggende hensyn og en saksbehandlingsregel.

PLIKT TIL Å UTARBEIDE EN SKRIFTLIG PLAN

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det gjøres tiltak i en sak. At det i en sak finnes en skriftlig plan for hvordan barnehagen skal ta tak i en sak, er i tråd med hva som er en hensiktsmessig måte å arbeide på og hva som er faglig forsvarlig praksis i en barnehage.

Planen skal beskrive hvordan barnehagen har besluttet å håndtere en konkret sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres.

Planen skal fungere som en støtte for barnehagen og foreldrene for å sikre at det er kjent og dokumentert hva barnehagen har bestemt seg for å gjøre i en sak. Innholdet i planen skal trygge barnet og foreldrene om at barnehagen tar tak i saken.

Omfanget av opplysninger under hvert av punktene a) til e) må tilpasses saken. En aktivitetsplan behøver ikke å knytte seg til ett bestemt barn, men kan ta for seg en situasjon eller utfordring som omfatter flere eller hele barnegruppen.

Det foreligger ingen formkrav til planen utover at den skal være **skriftlig**. Plikten etter femte ledd til å lage en plan for tiltakene **utløses** samtidig som plikten til å sette inn tiltak, jf. fjerde ledd.

Planen er **ikke et enkeltvedtak** etter forvaltningsloven. Forvaltningslovens regler om prosess og innhold kommer derfor ikke til anvendelse.

SKJERPET AKTIVITETSPLIKT HVIS EN ANSATT I BARNEHAGEN KRENKER ET BARN

§ 43: Skjerpets aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

- Den skjerpede aktivitetsplikten handler om hvem de ansatte skal varsle og hvor raskt de skal varsle.
- Den ansatte skal straks melde fra til styrer og barnehagen skal straks undersøke saken.
- De ansatte skal melde fra til barnehageeier direkte ved mistanke om eller kjennskap til at styrer krenker et barn.

At melding skal gis **straks**, betyr at personalet skal melde fra til styrer så raskt som mulig.

Første ledd andre punktum slår fast at styrer skal **melde fra til barnehageeier**. Dette fordi barnehageeier er arbeidsgiver og har det rettslige ansvaret for at barna har et trygt og godt barnehagemiljø.

SYSTEMATISK ARBEID

Å opprettholde og videreutvikle trygge og gode barnehagemiljøer krever et kontinuerlig og systematisk arbeid. Med kontinuerlig menes det at det systematiske arbeidet må være en rød tråd i barnehagens arbeid, og ikke bare noe som gjøres når det oppstår ubehagelige situasjoner eller ved oppstart av barnehageåret. Arbeidet skal drives hele tiden, gjennom hele barnehageåret.

Det systematiske arbeidet skal være gjennomtenkt og planmessig. Planene og rutinene må være innarbeidet og må følges av personalet når det jobbes med saker som vedrører det psykososiale miljøet til barna.

Barnehageeier må selv vurdere, ut fra en helhetsvurdering av det samlede regelverket og de konkrete forhold, når og hvor ofte vurderingen her skal gjøres for å overholde kravet om en systematisk internkontroll.

Ved internkontroll etter § 9 skal barnehageeier:

- a) utarbeide en beskrivelse av barnehagens hovedoppgaver, mål og organisering

- b) ha nødvendige rutiner og prosedyrer for å sikre regeletterlevelse
- c) avdekke og følge opp avvik og risiko for avvik
- d) dokumentere internkontrollen i den formen og det omfanget som er nødvendig
- e) evaluere og ved behov forbedre skriftlige prosedyrer og andre tiltak for internkontroll.

Barnehagene gjennomfører allerede mange av de elementene som vil inngå i en internkontroll, for eksempel gjennom vedtekter, stillingsbeskrivelser, faste møtepunkter hvor oppgaver planlegges og følges opp, og ved rutiner for hvordan de som jobber i barnehagen skal ivareta lovpålagte oppgaver.

PROSEDYRER NÅR MOBBING OG KRENKELSER OPPSTÅR

Tiltakene må være rettet mot individ, grupper og hele miljøet i barnehagen. Mobbing og krenkelser må håndteres med klokskap. De voksne må være bevisste på at barn som blir mobbet eller krenket, ikke skal ha ansvar for det. Samtidig må personalet skille mellom person og handling.

PERSONALET:

- må observere samspillet mellom de barna det gjelder
- må gjennomføre den nødvendige samtalen med barna
- utarbeider en felles strategi for å stoppe mobbingen med en gang
- skal ha oppfølgingsamtale med de involverte barna
- må vurdere behov for å snakke med hele eller deler av barnegruppa
- må vurdere å søke veiledning «utenfra», f eks PPT / helsestasjonen

FORELDRE:

- Pedagogisk leder og styrer gjennomfører den nødvendige samtalen med foreldre / foresatte til begge parter
- Bli enige om tiltak
- Hva kan foreldre bidra med?

BARNEHAGENS MILJØ:

- Barnehagens / barnegruppas miljø skal jevnlig kartlegges ved observasjonsspørsmål
- Pedagogisk leder utarbeider og sørger for gjennomføring av tiltak, sammen med resten av personalgruppa
- Pedagogisk leder informerer styrer om arbeidet som er planlagt /gjort, og styrer støtter pedagogisk leder i dette arbeidet.

OVERGANG TIL NY AVDELING / SKOLEN

Når barn flytes over til ny avdeling, samarbeider de pedagogiske lederne på de to avdelingene slik at overgangen skal oppleves som trygg og god for barnet. De pedagogiske lederne har samtaler om bl a barnets sosiale utvikling. Hvis barnet har opplevd mobbing, skal dette informeres om slik at den nye avdelingen er forberedt hvis det skulle oppstå lignende hendelser.

Den nye avdelingen blir besøkt flere ganger, og de ansatte på den nye avdelingen må ha fokus på å bli kjent med de nye barna. Barna får en «særkontakt». Denne skal være nær barnet de første ukene, til barnet er blitt trygg på alle voksne på den nye avdelingen.

Barnehage og skole samarbeider om overgangen fra barnehage til skole. Skolestarten skal være forutsigbar og trygg. Den skal gi alle nye elever en positiv opplevelse. Barnehagen og skolen har en egen plan for overgangen, som viser de faste aktivitetene i forbindelse med overgangen.

Det gjennomføres overgangssamtale mellom kontaktlærer på 1. trinn og pedagogisk leder.

VEDLEGG

TILTAKSPLAN NÅR MOBBING OG KRENKELSER SKJER.

AVDELING : _____

ANSVARLIG PED LEDER: _____

DET SKAL SKRIVES REFERAT FRA ALLE MØTER!

TILTAK	ANSVAR	TIDSRIST	KOMMENTARE R	GJENNFØR T DATO / SIGN
Hvis mobbing eller krenkelser avdekkes, skal det gripes inn straks. Tiltak utarbeides og igangsettes umiddelbart.	Alle	Umiddelbart i situasjonen		
Ped leder og styrer informeres dersom mobbing eller krenkelser er avdekket.	Den som har oppdaget mobbing/krenkelser	Samme dag eller så fort som mulig		
Vurdere å ta saken opp i BUT teamet	Ped leder			
De ansatte informeres og blir oppfordret til å observere de involverte barna.	Styrer / ped leder	Innen 1 uke		
Utarbeide felles strategier blant de ansatte ved gjentagelse av mobbingen/krenkingen	Ped lederne	På neste felles ped ledermøte		
Møte med foreldre sammen / hver for seg. (til begge parter) Bli enige om tiltak som skal gjøres for å stoppe	Ped leder / styrer	Innen 2 uker		

mobbingen/krenkingen				
Oppfølgingssamtaler med de involverte barna	Ped leder / styrer	Hver uke i minimum 4 uker		
Vurdere om hele barnegruppen skal informeres	Ped leder/ styrer / foreldre og foresatte	Innen 2 uker		
Vurdere å opprette et sosialt nettverk rundt den utsatte / mobberen, krenkeren	Ped leder / styrer	Etter møte med foreldre og samtale med barna		
Evaluerings etter et halvt år og vurdere evt videre tiltak Evaluere til saken er løst	Ped leder sammen med avdelingen	6 mnd		

REFERAT FRA MØTE VEDRØRENDE MOBBING OG KRENKING I BARNEHAGEN

Skjemaet skal ligge i barnets mappe (evt. kopi til foreldre / foresatte)

Møtedato _____

Tilstede :

SAK:	VIDERE TILTAK:	ANSVAR:

DATO FOR NESTE OPPFØLGINGSMØTE:

OS I Ø, _____

Foreldre/foresatt

Foreldre / foresatt

Ansatt

Ansatt

SJEKKLISTE 1: ANGÅENDE VOKSNES FORHOLD TIL BARNA

Spørsmålene nedenfor kan være et utgangspunkt for refleksjon blant personalet. Når personalet kartlegger miljøet jevnlig, oppdager de endringer tidligere og kan sette i gang tiltak ved behov.

SPØRSMÅL	JA, ALLTID	JA, OFTEST	NEI, SJELDEN	NEI, ALDRI
Er jeg anerkjennende og støttende i forhold til barns initiativ?				
Eller er jeg preget av å gi beskjeder, formidle egne tanker og kontrollere at barna følger reglene?				
Legger jeg merke til alle barn i like stor grad?				
Gir jeg alle barn positiv oppmerksomhet?				
Gir jeg noen barn stadig positiv oppmerksomhet – mer enn andre barn?				
Gir jeg noen barn stadig negativ oppmerksomhet – mer enn andre barn?				
Ser jeg et mønster der jeg har lettere for å tro på noen barns forklaring i konflikter enn andre?				
Tar jeg mer kontakt med noen barn og finner på flere aktiviteter med dem - enn andre barn?				
Tar jeg mindre kontakt med noen barn og sjelden finner på aktiviteter med dem – enn andre?				
Har jeg større tålmodighet med enkelte barn, når det gjelder å følge dem opp og hjelpe dem?				
Er jeg bevisst på at barn ikke alltid kan skille mellom ironi og humor?				
RESULTAT:				
TILTAK:				
EVALUERING:				

SJEKKLISTE 2: ANGÅENDE BARNAS MILJØ I BARNEHAGEN

BARNEGRUPPE: _____

DATO: _____

SPØRSMÅL?	JA, ALLTID	JA, SOM OFTEST	NEI, SJELDEN	NEI, ALDRI
Er miljøet i barnehagen preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?				
Eller er miljøet preget av mye erting og kritiske kommentarer til og om hverandre?				
Er samspillet mellom barna preget av likeverd og veksling av hvem som bestemmer og hvem som til enhver tid får være med?				
Eller er det preget av utestenging av enkeltbarn?				
Eller er miljøet preget av klare sosiale hierarki?				
Er det en trygg og avslappet tone, preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede over hverandres mestring?				
Eller er miljøet preget av prestasjonskrav og konkurrerende holdninger til hverandre?				
RESULTAT:				
TILTAK:				
EVALUERING:				

SKJEMA: OBSERVASJON/KARTLEGGINGSLOGG

Observasjon- /kartleggingslogg		
Hva er sett/hørt:	Hvem gjelder det?	Dato/Sign: